

Nenad Rančić, doc. dr. sc., Ozren Pilipović, doc. dr. sc.

Katedra za ekonomske znanosti, Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu

Frane Tarle

student Pravnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu

Sustav financiranja Europske Unije i njegov utjecaj na gospodarski razvoj Hrvatske

UDK: 336.221(4)EU
338.24(497.5)

Sažetak

Stjecanjem političke neovisnosti hrvatskim je vlastima pružena, u njezinoj višestoljetnoj povijesti, jedinstvena prilika za ostvarivanje kako političkih, tako i gospodarskih interesa hrvatskog naroda. U tom traženju vlastitog razvojnog puta Hrvatska je zakoračila na stazu liberalnog laissez faire kapitalizma, uz minimum (smislene i sustavne) državne intervencije, uz potpuni nedostatak jasne, općeprihvaćene i dugoročne razvojne vizije i strategije na razini nacionalnog gospodarstva, osim precizno definiranog i učinkovitog obračuna s inflacijom koja je Hrvatsku zahvatila neposredno po osamostaljenju, a koja je kulminirala u razdoblju između 1992. i 1993. godine. Osnovni problemi hrvatskog gospodarstva su, svakako, pad bruto domaćeg proizvoda, porast nezaposlenosti, produbljivanje socijalnih razlika među stanovništvom uz sve veći broj siromašnih, deficit u međunarodnoj razmjeni, te proračunski deficit i stalno rastući javni dug, daleko iznad poželjnih i od strane Europske komisije dopuštenih granica. Hrvatsku na razvojnom putu dodatno usporavaju i niska stopa domaće štednje i investicija, nizak udio međunarodne razmjene, nedovoljno ulaganje u ljudski kapital, niska razina konkurentnosti, vladavine prava, zaštite vjerovnika i korupcija. Republika Hrvatska je 1.7.2013. 28., postala najmlađa članica Europske unije. Stoga i ovaj esej, naslova "Sustav financiranja Europske unije s posebnim osvrtom na Hrvatski razvoj" odgovara ovome vremenu u kojem Hrvatska, kao punopravna članica ulazi u mehanizam davanja i primanja novca iz odgovarajućih izvora EU-a, s posebnim naglaskom njihovu razvojnu komponentu, koja joj postaje dostupnom, uz uvjet vođenja odgovorne fiskalne politike i razumnog upravljanja vanjskim dugom, te finalizacije izgradne adekvatne i s EU kompatibilne institucionalne infrastrukture.

Ključne riječi: europski semestar, kohezijska politika EU, ekonomska politika EU, gospodarski razvoj

Uvod

Stjecanjem političke neovisnosti hrvatskim je vlastima pružena u njezinoj višestoljetnoj povijesti jedinstvena prilika za ostvarivanje kako političkih, tako i gospodarskih interesa hrvatskog naroda. Neposredno po raskidu svih državnopravnih sveza sa bivšom SFRJ, Hrvatska se istovremeno našla pogođena ratom, tranzicijskom krizom koja je zahvatila

bivše socijalističke zemlje na putu u novi društveni i gospodarski poredak, kao i nužnošću izgradnje svih, suverenoj državi neophodnih, institucija vlasti bez kojih suvremena država ne može optimalno funkcionirati. U tom traženju vlastitog razvojnog puta Hrvatska je zakoračila na stazu liberalnog *laissez faire* kapitalizma, uz minimum (smislene i sustavne) državne intervencije, uz potpuni nedostatak jasne, općeprihvaćene i obvezujuće razvojne vizije i strategije na razini nacionalnog gospodarstva, osim precizno definiranog i učinkovitog obračuna s inflacijom koja je Hrvatsku zahvatila neposredno po osamostaljenju, a koja je kulminirala u razdoblju između 1992. i 1993. godine.

Osnovni problemi hrvatskog gospodarstva, nastali kao neželjeni rezultat stabilizacijskih programa Vlade RH iz 1992. i 1993. godine, kojima je postignuta stabilnost cijena kroz stabilnost tečaja, su, u prethodnom, pretkriznom razdoblju, usporeni rast, a od 2009. godine i konstantni pad bruto domaćeg proizvoda, nezaposlenost, produbljivanje socijalnih razlika među stanovništvom uz sve veći broj siromašnih, proračunski deficit, deficit tekućeg računa platne bilance, te stalno rastući javni dug. U kontekstu globalnih kriznih događaja u međunarodnim ekonomskim odnosima ti problemi otvaraju prostor ozbiljnoj zabrinutosti o daljnjoj održivosti dosadašnje ekonomske politike, kao i upadanju u dužničku krizu, te, uz smanjenu međunarodnu razmjenu, odnosno izvoz, otvaraju vrata dugotrajnoj recesiji. Ostali bitni elementi stabilizacijskih programa – privatizacija i postizanje unutrašnje i vanjske ravnoteže – provedeni su loše ili su ostali nedostignuti. Vjerojatni razlog tome je što tvorci programa nisu imali dovoljno jasnu predodžbu koje preduvjete treba osigurati za ubrzani razvoj, što vrijedi i za kasnije pokušaje formuliranja službene razvojne strategije. Uza sve nabrojene ključne probleme hrvatskog gospodarstva, činjenica da smo BDP *per capita* iz 1989. godine ponovno dostigli tek 2006. godine, da bi već od 2009. do danas BDP ostao u konstantnom padu na godišnjoj razini, govori u prilog tezi da dosadašnji razvojni model hrvatskog gospodarstva ne daje poželjne rezultate. Na kraju, ali ne manje važno, prilikom utvrđivanja nacionalnih razvojnih prioriteta te izgradnje instrumentarija za njihovo praćenje i evaluaciju bitno je imati sluha za sve vlastite osobitosti i posebnosti, koje onemogućuju potpuno kopiranje uspješnih stranih razvojnih programa, ali, s druge strane, donose određene prednosti poput geostrateškog položaja, klimatskih uvjeta, ljudskih i prirodnih resursa i sl. koje valja na adekvatan način valorizirati i mobilizirati, osobito u kontekstu članstva u Europskoj uniji.

Stoga i ovaj esej, naslova "Sustav financiranja Europske unije s posebnim osvrtom na Hrvatski razvoj" odgovara našoj težnji za što detaljnijim poznavanjem tako velike ideje kao što je Europska unija, a odgovara i vremenu u kojem Hrvatska, kao punopravna članica ulazi u mehanizam davanja i primanja novca iz odgovarajućih izvora EU-a, s posebnim naglaskom njihovu razvojnu komponentu. Europska unija je unikatna (jer takve asocijacije samostalnih država do njezine pojave nije bilo), a istovremeno i fascinantna tvorevina (jer se radi o vrlo kompleksnoj, a ipak dobro funkcionirajućoj strukturi). Gradi i promiče najbolje vrijednosti kojima stremi zapadna civilizacija (solidarnost, ljudske slobode, zaštitu okoliša, zaštitu manjina, održiv, pametan i uključiv rast, borbu protiv siromaštva itd.). Uz sve to Europska unija je asocijacija u konstantnoj promjeni, koja svoje teškoće, zastoje ili nespo razume među članicama razrješava pregovorima (a ne bilo kojim oblikom prinude), pa je zbog takvog načina funkcioniranja - naglašeno fleksibilna.

1. Obilježja i položaj malih otvorenih ekonomija

Za male evropske ekonomije, pa stoga i Hrvatsku, ne postoji alternativa modernom ekonomskom rastu i razvoju. Povijesna iskustva ukazuju na činjenicu da je moderan ekonomski rast kako ga je opisao Simon Kuznets¹ moguć i ostvariv kako u velikim, tako i u

¹ Detaljnije vidi: S. KUZNETS, *Modern Economic Growth – Rate, Structure, and Speed*, New Haven and London, 1966.

malim zemljama i ekonomijama, a bio bi poželjan i u Hrvatskoj, tako da je krajnji rezultat tog procesa konvergencija rastućeg gospodarstva onom razvijenih zemalja. Osnovni problem je u nepostojanju određene recepture mjera ekonomske politike kojima bi se uvijek i nužno generirao takav oblik gospodarskog rasta, iako postoje spoznaje o tome koji mu uvjeti pogoduju, a koji su mu prepreka.

Male otvorene ekonomije prvi je kao teorijske apstrakcije detaljno proučavao Martin Prachowny koji ih definira kao bilo koju zemlju (ili koji drugi oblik političke jurisdikcije u tom kontekstu) za koju je cijena bilo kojeg dobra kojim se trguje na međunarodnom tržištu egzogeno određena, te nastoji maksimizirati neku objektivnu funkciju imajući na umu to zadano ograničenje.² Prema toj definiciji male otvorene ekonomije su male upravo zbog toga što je njihova ponuda bilo kojeg dobra u odnosu na ukupnu svjetsku ponudu dobara zanemarivo mala, te ne mogu utjecati na njegovu cijenu.

U usporedbi s velikim nacionalnim ekonomijama, male se u većoj mjeri ne mogu osloniti na domaće tržište ili domaću razvojnu politiku radi ostvarivanja ekonomskog rasta. Male ekonomije u većoj se mjeri oslanjaju na rezultate međunarodne ekonomske politike, odnosno ekonomske politike koju vode velike zemlje, to jest njihove asocijacije kako bi pokrenuli razvoj nacionalnog gospodarstva. Poduzeća u tim, malim, zemljama prvenstveno su orijentirana na druge zemlje s kojima ostvaruju najveći dio međunarodne razmjene, za razliku od onih u velikim nacionalnim ekonomijama koji se u prvom redu rukovode i oslušuju impulse domaćeg tržišta. Često se male zemlje nastoje na neki način "prikopčati" velikim ekonomijama kako bi što bolje iskoristile povoljne učinke njihovog gospodarskog rasta, kao što je to vidljivo iz primjera Austrije i Njemačke. Iako Austrija na tržištu Europske unije ostvaruje 70% svoje međunarodne razmjene, Njemačka je ipak njezin najznačajniji vanjskotrgovinski partner na kojeg otpada polovica trgovine između Austrije i Europske unije. Ekonomske implikacije veličine ne moraju nužno bit negative. Pod pretpostavkom savršenog funkcioniranja tržišnog mehanizma ograničenja koja proizlaze iz veličine tržišta i raspoloživosti različitih resursa mogu se prevladati kroz specijalizaciju na temelju komparativnih i konkurentskih prednosti, te putem međunarodne razmjene

Iako još uvijek ne možemo reći da je svjetsko tržište doista savršeno, proces globalizacije općenito, a nastajanje i razvitak globalnih (npr. WTO) i regionalnih ekonomskih i političkih asocijacija (EU, NAFTA, ASEAN i dr.) bez sumnje je pridonio njegovom usavršavanju, uklanjajući mnoge barijere međunarodnoj razmjeni. Iako su još uvijek, kao svojevrsni ograničavajući faktor međunarodne trgovine prisutni troškovi prijevoza, carine, kvote, propisi o kakvoći i ispravnosti, nesavršene informacije i sl. koji uz velike, posebice pogađaju upravo male ekonomije koje još uvijek nisu znatnije integrirane u regionalne gospodarske asocijacije, ipak im je danas u prvom desetljeću XXI. stoljeća znatno olakšan pristup globalnom tržištu, nego što im je to bilo u prošleme stoljeću.

Također, ublaženi su učinci tradicionalnih ograničavajućih čimbenika ponude i potražnje malih ekonomija. Na strani ponude na globalno integriranom tržištu kapitala malim zemljama jedina zapreka ostaje njihov kreditni rejting i cijena kapitala, količina koja se nudi više nije upitna. Sličan je slučaj i s kretanjem poduzetnika i ljudskog kapitala općenito, osobito onog visokokvalificiranog. Na strani prijašnje nedovoljno velike potražnje koja eventualno ne bi mogla apsorbirati sva ponuđena dobra koja proizvede domaća privreda, te se znala javiti kao izvor inflatornih pritisaka, problem malog domaćeg tržišta rješava se uspješnim izvozno orijentiranim razvojnim strategijama. Za male otvorene ekonomije u razvoju ohrabrujuće zvuči podatak da do sada nije znanstveno potvrđena korelacija između veličine zemlje i veličine *per capita* bruto domaćeg proizvoda. Štoviše, postoje analize

² M. F. J. PRACHOWNY, *Small open Economies: Their Structure, and Policy Environment*, Lexington, 1975., str. 1.

koje pokazuju da su manje zemlje imale nešto brži rast tijekom prve polovice devedesetih godina dvadesetog stoljeća.³

Veličina nacionalnog teritorija ni brojnost populacije nisu nepremostiva prepreka na putu gospodarskog razvoja i blagostanja. Međutim, veličina u znatnoj mjeri uvjetuje mjeru u kojoj je pojedina zemlja uključena u i ovisi o međunarodnoj gospodarskoj razmjeni. Prema podacima koje je sakupio i analizirao Dunning odnos vanjske trgovine prema BDP-u u 22 zemlje s populacijom manjom od 10 milijuna u 1995. godini iznosio je 111%, dok je isti odnos za 23 promatrane veće zemlje iznosio 62%. Također, prema njegovim istraživanjima stanovnici malih zemlja više se služe internetom i obave dvostruko više međunarodnih telefonskih razgovora. Na kraju on zaključuje da veličina zemlje sama po sebi ne mora presudno utjecati na gospodarsko blagostanje ili na sposobnost stvaranja bogatstva određene zemlje, no gotovo neizbježan je njezin utjecaj na mjeru u kojoj prosperitet i sposobnost stvaranja bogatstva ovise o volumenu i strukturi njezinih gospodarskih transakcija s ostatkom svijeta.⁴

Dunningov stav sličan je onom kojeg je 1959. godine iznio i Kuznets⁵ koji tvrdi da veličina sama po sebi nije toliko bitna da bi kao dominantan faktor morala biti uključena u bilo koju inicijalnu raspravu o osobinama modernog gospodarskog rasta. Kuznets također ističe činjenicu da se pod pretpostavkom da su svi ostali uvjeti jednaki, u zemlji s većom populacijom uz manje troškove mogu razviti raznovrsne specijalnosti u okviru intelektualne hijerarhije, te proizvesti sredstva za adekvatnu participaciju u svjetskoj zajednici naprednog znanja.⁶ Ovu tvrdnju potvrđuju suvremeni primjeri potrebnih iznosa ulaganja u istraživanje i razvoj kod kojih su ona prava komercijala i profitabilna otkrića prilično rijetka i kao takva posljedica znatnih i dugotrajnih istraživačkih, ali i investicijskih napora, dok je rizik takvih investicija relativno velik, pa je upravo u svrhu smanjivanja rizika potrebno imati širok spektar investicijskih projekata od kojih bi neki u budućnosti magli uroditi pozitivnim i profitabilnim rezultatima.

2. Poželjna uloga ekonomske politike

Dugoročni uravnoteženi rast i razvitak hrvatske privrede moguće je osigurati njezinim prerastanjem u otvorenu, izvozno orijentiranu tržišnu privredu. Pitanje otvorenosti privrede prema odnosima s inozemstvom povlači za sobom problem analize položaja, udjela i utjecaja na samu međunarodnu razmjenu u kojoj neka zemlja želi aktivno sudjelovati, posebice u svjetlu sve izraženije globalizacije financijskih tržišta i internacionalizaciju proizvodnje s jedne i regionalizaciji svjetskog tržišta s druge strane.

Budući da Hrvatska ne može utjecati na nemilosrdne uvjete koji vladaju na svjetskom tržištu ona svoju makroekonomsku politiku treba što bolje prilagoditi izveznoj orijentaciji kroz maksimalnu efikasnost proizvodnje radi povećanja konkurentnosti. To je moguće ostvariti samo u privredi utemeljenoj na tržišnim načelima što potpunije konkurencije, ne gubeći pritom iz vida da se to čini prvenstveno zbog vlastite dobrobiti a ne udovoljavanja zahtjevima inozemnih političkih i gospodarskih čimbenika.⁷ Izvezna orijentacija hrvatske privrede na makroekonomskom planu prvenstveno se ostvaruje kroz politiku tečaja, kamatnih stopa, realnih plaća i niske inflacije. Održavanjem razine tečaja domaće valute na vrijednosti koja

³ Vidi: J. H. DUNNING, Resolving Some Paradoxes of the Global Economy – Small Nations as Trailblazers, u: Den Bulcke & Verbeke ur.: Globalization and the Small open Economy, Cheltenham UK & Northampton MA/USA, 2001.

⁴ Ibid., str. 17.

⁵ S. KUZNETS, Six lectures on Economic Growth, Glencoe, 1959., str. 90.

⁶ Ibid., str. 90-91.

⁷ U. DUJŠIN, Bilanca hrvatske tranzicije, Ekonomija/Economics, 4/1999., str. 203.

odgovara paritetu njezine kupovne moći tečaj vrši funkciju parametra za usporedbu domaćih i inozemnih troškova i cijena čime se proizvođačima u tržišno orijentiranoj privredi šalju nedvosmisleni signali. Visina kamatnih stopa trebala bi biti bliska onoj kod naših glavnih vanjskotrgovinskih partnera, što se u posljednje vrijeme postupno ostvaruje. Visinu plaća potrebno je uskladiti s produktivnošću rada posebno u odnosu na naše partnere u međunarodnoj razmjeni, što se također odnosi i na razinu poreznog opterećenja.⁸

U mikroekonomskoj sferi izvoznu orijentaciju domaće privrede treba poticati razvojnom strategijom koja na odgovarajući način vrednuje geografski položaj naše zemlje kao izlaza Srednje Europe i Podunavlja na Jadransko odnosno Sredozemno more. Poticanje privatnog poduzetništva vrši se kroz obrazovanje i davanje olakšica novim poduzetnicima pri njihovom izlasku na tržište što treba biti praćeno povoljnijim uvjetima financiranja novih poduzeća,⁹ posebice onih u nerazvijenijim krajevima naše zemlje.

Iako već samo spominjanje riječi kao što su *planiranje* i *upravljanje* koje su neizbježne u koncepciji strategije privrednog razvoja bilo kojeg nacionalnog gospodarstva kod pojedinaca izaziva pogrešne asocijacije vezane uz plansku privredu socijalizma, te neutemeljenu dilemu: tržište ili intervencionizam, većini je jasno da bez odgovarajućeg strateškog razvojnog plana koji će sadržavati određivanje razvojnih ciljeva, odnosno željenih smjerova i modaliteta razvoja, te razrađen plan provedbe zacrtanog kroz konkretne operative zadatke s određenim izvršiteljima, rokovima i za to potrebnim sredstvima, promičući prije svega javni interes uz neizostavnu i djelotvornu potporu zakonodavne i izvršne vlasti, kao i usklađenosti s ciljevima tekuće ekonomske politike, ne postoje realne osnove za očekivanje pozitivnih pomaka u gospodarstvu.

Suvremena uloga Hrvatske države trebala ne bi trebala biti marksističko odumiranje niti neoliberalno reduciranje utjecaja države, već inteligentno upravljanje gospodarskim odnosima i tokovima s ciljem promicanja gospodarskog rasta i razvoja sastavni dio kojeg su i:

- realna procjena vlastitih raspoloživih resursa (komparativnih prednosti i geostrateškog položaja), te ocjena sadašnjeg stanja, odnosno dostignutog stupnja razvoja;
- izrada vlastite strategije (ciljevi, nositelji, faze, instrumenti) gospodarskog razvoja s posebnim naglaskom na ljudski kapital – obrazovanje, te fizički kapital – materijalnu infrastrukturu: luke, prometnice, telekomunikacija, energetika, kao i privlačenje raspoloživog financijskog kapitala, a kasnije i investiranje domaćeg kapitala u inozemstvo, s ciljem optimalnog mobiliziranja svih raspoloživih resursa i transformacije u konkurentske prednosti;
- institucionalna organizacija, provođenje, nadzor i odgovornost države odnosno pojedinih nositelja za izvršavanje pojedinih ciljeva u realnom vremenu;
- pravna država i vladavina prava, borba protiv korupcije, višestranačka demokracija.

Međutim, svaka uspješna razvojna saga, koliko god bila nalik na neku drugu, obilježena je određenim osobitostima, od povijesnih, geografskih, etničkih i kulturnih datosti, do trenutnog izbora društveno političkog uređenja, sudjelovanja u regionalnim i međunarodnim gospodarskim i političkim asocijacijama itd., dok je svaki neuspjeli razvojni pokušaj, nesretan na svoj način. To pred Hrvatsku postavlja imperativ izbora i kreiranja vlastitog razvojnog puta, rukovodeći se pozitivnim iskustvima drugih i pazeći da ne upadne u zamke onih manje uspješnih zemalja, uz maksimalno korištenje poticaja koji joj stoje na raspolaganju na temelju članstva u EU. Na međunarodnom planu značajan korak, s iznimnim implikacijama za vođenje nacionalne ekonomske politike ostvaren je 4. listopada 2005. godine otvaranjem pregovora o ulasku Hrvatske u EU, koji su okončani pristupanjem Republike

⁸ Ibid., str. 202.

⁹ Ibid., str. 202.

Hrvatske, 1.7.2013., čime je su otvorene nove mogućnosti i izazovi oblikovanja i provedbe politike gospodarskog razvoja.

3. Europska unija i Republika Hrvatska

Republika Hrvatska je 28., odnosno najmlađa članica Europske unije. Hrvatska je Uniji pristupila 1. srpnja 2013. godine, u toku šestog proširenja, koje je znakovito po tome što je u Uniju tada pristupila jedino Hrvatska. Posljedica je to višegodišnjeg napornog i složenog pregovaranja, te dubokih promjena koje su povodom toga nastale ili su u toku nastajanja u biću Republike Hrvatske.

Hrvatska spada u red siromašnijih država članica. Prema podacima Eurostata iz 2013. godine, prema BDP-u po glavi stanovnika, izraženog uz pomoć standarda kupovne moći - SKM-a (koji se određuje omjerom cijene određenih roba i usluga u odnosu na dohodak), iznad prosjeka EU-a pozicioniralo se 12 država. Apsolutni rekorder, prvak na ljestvici najbogatijih je Luksemburg s 264% od prosjeka BDP-a po stanovniku. Sljedeća najbogatija država je Nizozemska s 132% prema prosjeku EU-a. U kategoriju najbogatijih (bogatijih od prosjeka EU-a) još spadaju: Irska (130%) Austrija (129%) Švedska (126%), Danska (125%), Njemačka (123%), Belgija (120%), Finska (115%), Ujedinjeno Kraljevstvo (107%), Francuska (107%) i Italija (101%).

Hrvatska se, po istom kriteriju nalazi pri dnu tablice, na 25. mjestu, s postotkom od svega 61% u odnosu na prosječnu vrijednost BDP-a po glavi stanovnika. Neposredno ispred Hrvatske plasirane su Poljska sa 66% i Mađarska sa 65% BDP-a per capita u odnosu na prosjek EU-a. Naime, Hrvatska ima godišnji bruto proizvod od oko 57 milijardi dolara i već je šest godina u recesiji.¹⁰

S obzirom da je EU utemeljena na važnom načelu solidarnosti, pozicija Hrvatske je takva da može, za duže vrijeme, zadržati status neto primatelja potpore iz proračuna EU-a, odnosno iz strukturnih i razvojnih fondova Unije. To se u tekućem financijskom okviru 2014. - 2020. godine i dogodilo. Davanja Hrvatske u proračun EU-a iznose oko trećine mogućih novčanih primanja iz tog istog proračuna.¹¹

3.1. Europski semestar

Europski semestar zapravo je instrument, kako fiskalnog nadzora, tako i koordinacije ekonomskih politika država članica s ekonomskom politikom Europske unije. On je godišnji ciklus usklađivanja gospodarskih politika EU-a i pojedinačnih napora država članica. Europski semestar je utemeljen na strategiji "Europa 2020.", a usmjeren je ka postizanju "pametnog, održivog i uključivog rasta". To praktično znači da države članice, u okviru Europskog semestra, usklađuju svoje proračune i svoje ekonomske politike s ciljevima i pravilima dogovorenima na razini Unije te tako definiraju i provode niz reformi koje potiču rast. Europski semestar odvija se u godišnjim ciklusima, a sudjelovanje u Europskom semestru obveza je svake države članice EU-a.¹²

Strategija "Europa 2020." se temelji na pet glavnih ciljeva koji se unose u specifične nacionalne ciljeve svake pojedine države članice. Ciljevi su:

1. Zapošljavanje 75% stanovništva u dobi od 20 do 64 godine;

¹⁰ Europa - Web stranica Europske Unije, http://europa.eu/index_hr.htm, (15.11.2014)

¹¹ Sporazum o partnerstvu između RH i EU za korištenje strukturnih i investicijskih fondova za rast i radna mjesta u razdoblju 2014. - 2020., http://www.mrrfeu.hr/UserDocImages/EU%20fondovi/Programi%20prekogranicna%202014-2020/GLAVNI%20DOKUMENT_Sporazum_o_partnerstvu_HR.pdf, (15.12.2014.)

¹² Europski semestar, <http://www.mrrfeu.hr/default.aspx?id=4283>, (5.1.2015.)

2. Ulaganje 3% BDP-a EU-a u istraživanje i razvoj;
3. Smanjenje emisije stakleničkih plinova za 20% (tj. čak 30% uz odgovarajuće uvjete) u odnosu na 1990. godinu, te crpljenje barem 20% energije iz obnovljivih izvora, uz povećanje energetske učinkovitosti za 20%;
4. Smanjenje ranog napuštanja školovanja ispod 10%, te povećanje visokoobrazovanih u dobi od 30 do 34 godine na najmanje 40%;
5. Minimalno 20 milijuna siromašnih, socijalno isključenih ili ugroženih stanovnika manje.

Ciljevi ne podrazumijevaju podjelu tereta, oni se ostvaruju kombinacijom djelovanja na nacionalnoj razini i razini cijele Europske unije. Ciljevi se međusobno podupiru te djeluju sinergijski.¹³

Europski semestar počinje obično krajem godine, prilikom donošenja dokumenta zvanog "Godišnji pregled rasta" od strane Komisije. Tom prigodom Komisija objavljuje i "Izvešće o mehanizmu upozoravanja" ukoliko je došlo do makroekonomskih neravnoteža, u kojem se ocjenjuje za koje države članice treba dodatna analiza neravnoteže te o kakvoj je neravnoteži riječ.

Tijekom listopada države članice dostavljaju Komisiji svoje nacрте proračunskih planova za sljedeću godinu. Komisija u studenome o njima objavljuje mišljenje te ocjenjuje jesu li nacрти proračunskih planova u skladu sa uvjetima Pakta o stabilnosti i rastu.

U ožujku na sastanku Europskog vijeća analizira se ukupno makroekonomsko stanje i napredak strategije "Europa 2020." te daju smjernice državama članicama za fiskalne, makroekonomske i strukturne reforme. Također, u ožujku, Komisija objavljuje ekonomsku ocjenu gospodarskih stanja, programa reformi i eventualno ekonomskih neravnoteža država članica.

U travnju države članice podnose nacionalne programe stabilnosti ili konvergencije javnih financija te programe reformi i mjera za pametan, održiv i uključiv rast u zapošljavanju, inovacijama, obrazovanju, energetici, socijalnoj uključenosti i istraživanju.

U svibnju Komisija predlaže političke preporuke državama članicama. Savjeti su prilagođeni stanju u pojedinoj državi članici. Tako države dobivaju smjernice prije izrade svojeg konačnog nacрта proračuna za sljedeću godinu.

Konačno, krajem lipnja ili početkom srpnja Vijeće EU-a donosi službene preporuke državama članicama. Ako države članice odbijaju suradnju ili ne postupe u skladu sa preporukama u danom roku, mogu uslijediti politička upozorenja, a u slučaju neravnoteže i provedba sankcija ili poticajnih mjera.

U provedbi mjera, karakteristična je suradnja sa Europskim parlamentom, Odborom regija i Europskim gospodarskim i socijalnim odborom, posebice putem informativnih misija i dvostranih sastanaka nacionalnih tijela i Europske komisije, te uključivanjem nacionalnih parlamenata, regija i socijalnih partnera u proces suradnje.¹⁴

Republika Hrvatska po prvi put, u ulozi punopravne članice EU-a, sudjeluje u Europskom semestru od prošle, 2014. godine. U sklopu toga izrađeni su Nacionalni program reformi i Program konvergencije, koje je Republika Hrvatska uputila Europskoj komisiji u travnju 2014. godine. Republika Hrvatska je također, neformalno i na dobrovoljnoj osnovi, sudjelovala u ciklusu Europskog semestra za 2013. godinu, u sklopu kojeg je, prema pisanim smjernicama Europske komisije, izradila svoj ekonomski program 2013. godine.¹⁵

¹³ Europa - Web stranica Europske Unije, Europa 2020., http://ec.europa.eu/europe2020/europe-2020-in-a-nutshell/targets/index_hr.htm, (5.1.2015.)

¹⁴ Europa - Web stranica Europske Unije, Europski semestar, http://ec.europa.eu/europe2020/making-it-happen/index_hr.htm, (5.1.2015.)

¹⁵ Europski semestar u Republici Hrvatskoj, <http://www.mrrfeu.hr/default.aspx?id=7486>, (5.1.2015.)

3.2. Potpora Europske unije Hrvatskoj do njenog pristupanja

Potpore EU-a Hrvatskoj započela je još tijekom, za Hrvatsku, teškog razdoblja rata i tranzicije nakon ratnih sukoba, odnosno početkom 90-ih godina 20. stoljeća. Od 1991. do 2000. godine pomoć koju je EU pružila Hrvatskoj iznosila je ukupno 381,6 milijuna eura. U prvoj polovini toga razdoblja (1991. - 1996.) pomoć se odnosila na saniranje humanitarne drame, te na rješavanje drugih kriznih situacija i na obnovu (ponajviše kroz Ured za humanitarnu pomoć Europske komisije - ECHO). U drugoj polovici razdoblja (1996. - 2000.) pomoć EU-a preusmjerena je na potporu nastojanjima hrvatske Vlade u procesu obnove privatne i javne infrastrukture. Također, prioritet je bio unapređenje života u zajednici, kroz promicanje pomirbe i ljudskih prava. Za posljedicu je to, od 1996. godine kroz program nazvan OBNOVA, imalo brojne aktivnosti usmjerene na poticanje povratka prognanih i raseljenih i integraciju prognanika.¹⁶

Tablica 1: Pomoć EU-a Hrvatskoj, 1991. - 2000. (u milijunima eura)

	1991 - 1995	1996	1997	1998	1999	2000	Total
Humanitarian aid (ECHO)	243.2	21.15	14.5	6.95	8.0		293.8
Refugee return (OBNOVA)		7.02	8.59	14.0	13.6	10.0	53.21
De-mining				1.0	0.5		1.5
Democracy and human rights, media (national programmes)	0.77	1.74	6.59	5.5		0.96	15.56
Democracy and human rights, media (regional programmes)	0.2		0.2	0.3	6.44		7.14
Customs					1.0		1.0
Tempus (including preparatory activities)					0.1	1.5	1.6
Environment (LIFE)	0.7			0.76			1.46
Institution building (OBNOVA)						3.0	3.0
Judiciary (OBNOVA)					0.6		0.6
SMEs (OBNOVA)						2.34	2.34
Small Scale Operations					0.4		0.4
Total	244.87	29.91	29.88	28.51	30.64	17.8	381.61

Godine 2000. EU je Hrvatskoj ponudila novi program pomoći pod imenom CARDS (eng. *Community Assistance for Reconstruction, Development and Stabilization* - Pomoć zajednice za obnovu, razvoj i stabilizaciju). Program CARDS je imao pet prioriteta, a to su bili: demokratska stabilizacija; gospodarski i socijalni razvoj; pravosuđe i unutarnji poslovi; izgradnja administrativnih kapaciteta, te zaštita okoliša i prirodnih resursa. Ukupan iznos financijskih sredstava Nacionalnog programa CARDS za razdoblje od 2001. do 2004. godine u Hrvatskoj je iznosio 260 milijuna eura.¹⁷

¹⁶ SREDIŠNJI DRŽAVNI URED ZA RAZVOJNU STRATEGIJU I KOORDINACIJU FONDOVA EUROPSKE UNIJE, Europski fondovi za hrvatske projekte, Zagreb, 2009., str. 12 - 13.

¹⁷ Ibid., str. 15 - 16.

**Tablica 2: Pomoć Hrvatskoj kroz Nacionalni program CARDS, 2001. - 2004.
(u milijunima eura)**

Priority	Measures	Annual allocations (EUR million)				
		2001	2002	2003	2004	Total
1. Democratic Stabilisation	1.1. Return of refugees and internally displaced persons	23.2	14.0	15.0	14.0	66.2
	1.2. Civil society	1.0	2.0	2.0	3.5	8.5
2. Economic and Social Development	2.1. Trade	3.0	3.0	2.5	4.75	13.25
	2.2. Investment climate	3.3	9.0	6.15	6.0	24.45
	2.3. Social cohesion (including Tempus)	7.6	6.0	8.85	7.0	29.45
3. Justice and Home Affairs	3.1. Modernisation of justice	1.5	4.0	4.0	4.5	14.0
	3.2. Policing and organised crime	-	2.0	3.0	3.4	8.4
	3.3. Integrated border management	12.6	4.0	5.0	18.95	40.55
4. Administrative Capacity building	4.1. Public administration reform	2.5	6.0	6.0	9.1	23.6
	4.2. National, regional and local development	1.5	2.0	3.0	3.0	9.5
	4.3. Public finance		4.0	2.8	3.0	9.8
5. Environment and natural resources		1.8	3.0	3.7	3.8	12.3
TOTAL:		58.0	59.0	62.0	81.0	260.0

U lipnju 2004. godine Hrvatska je postala zemlja kandidat. Tada su joj otvoreni za korištenje pretpriputni fondovi (instrumenti) PHARE, ISPA i SAPARD u visini od 245 milijuna eura (u tijeku 2005. i 2006. godine).

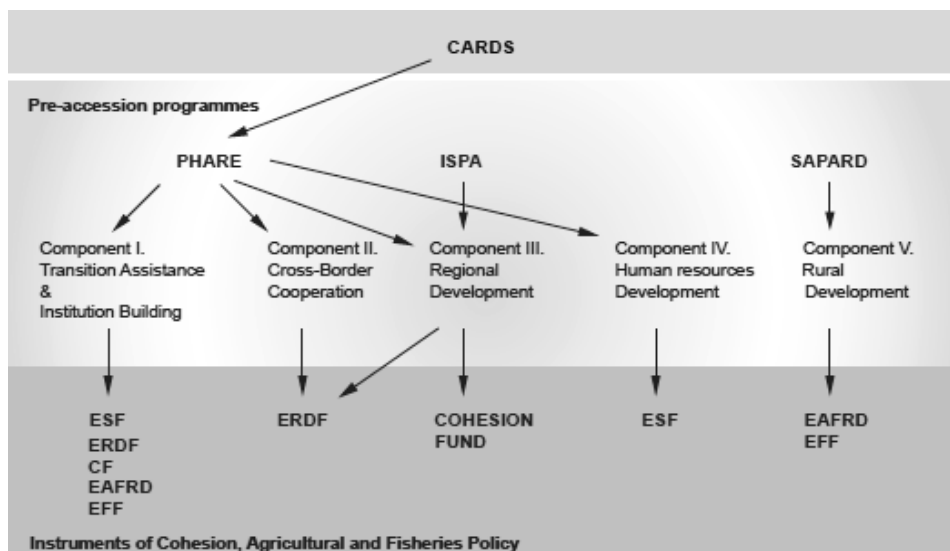
Program PHARE (od francuskog: *Pologne et Hongrie - Aide á Restructuration Economique* - Poljska i Mađarska - Pomoć za ekonomsku obnovu) je glavni financijsko-tehnički instrument za pretpriputnu strategiju država kandidatkinja. Glavni dio novca bio je namijenjen jačanju institucionalnih i ljudskih potencijala u procesu ujednačavanja nacionalnog zakonodavstva s pravnom stečevinom (fr. *acquis communautaire*) EU-a, a manji dio novca bio je namijenjen potpori aktivnostima i ulaganjima u gospodarsku i socijalnu koheziju.

Program ISPA (eng. *Instrument for Structural Policies for Pre-Accession* - Instrument za strukturne politike u pretpriputnom razdoblju) podupire velike investicije u sektoru zaštite okoliša (zaštita voda, zbrinjavanje krutog otpada itd.) te u sektoru prometne infrastrukture.

Program SAPARD je poseban pristupni program za poljoprivredu i ruralni razvoj (eng. *Special Accession Programme for Agriculture and Rural Development*) iz kojeg je bilo moguće financirati: poboljšanje kakvoće proizvoda, smanjenje proizvodnih troškova, povećanje konkurentnosti te moderniziranje pogona za preradu poljoprivredno-prehrambenih proizvoda, poboljšanje zbrinjavanja otpada životinjskog podrijetla i sl.¹⁸

¹⁸ Ibid., str. 19 - 26.

Shema 1: Veza između pretpristupnih programa i strukturnih instrumenata

3.2.1. Pretpristupni instrument IPA

Od 2007. godine Hrvatska se pripremala za ulazak u EU u okviru novog pretpristupnog instrumenta IPA (eng. *Instrument for preaccession assistance*). Program IPA predstavlja strukturne fondove malog kapaciteta koji imaju obilježje pripremnog instrumenta. Za Hrvatsku, koja od 2004. godine ima status kandidata, dio sredstava IPA-e namijenjen je pripremi državnih institucija za upravljanje budućim fondovima EU-a nakon pristupanja EU, koji su znatno veći i širi. Program IPA zamišljen je kao pomoć Hrvatskoj u provedbi potrebnih reformi da postane država članica EU-a (s naglaskom na izgradnji sustava, kako bi mogla upravljati fondovima EU-a).¹⁹

Za program IPA u Hrvatskoj, u proračunu EU-a bilo je planirano za razdoblje od 2007. do konca 2012. godine ukupno 910,23 milijuna eura, i to za sljedeće namjene:

Višegodišnji indikativni Financijski okvir za IPA U Hrvatskoj	2007.	2008.	2009.	2010.	2011.	2012.	Ukupno
1. Pomoć u tranziciji i izgradnji institucija	46,61	45,37	45,60	39,48	39,96	40,87	260,89
2. Prekogranična suradnja	9,69	14,73	15,90	16,22	16,54	16,87	89,95
3. Regionalni razvoj	45,05	47,60	49,70	56,80	58,20	59,35	316,70
4. Razvoj ljudskih potencijala	11,38	12,70	14,20	15,70	16,00	16,04	86,02
5. Ruralni razvoj	25,50	25,60	25,80	26,00	26,50	27,27	156,67
Ukupno	141,23	146,00	151,20	154,20	157,20	160,40	910,23

¹⁹ Ibid., str. 38 - 39.

Prezentirani iznosi IPA-e bili su indikativni, što znači da EU ne jamči njihovu apsolutnu iskoristivost. Iznosi predstavljaju tek mogućnost, a iskorištenje ovisi o apsorpcijskoj sposobnosti hrvatskih institucija i društva da ih apsorbira.²⁰

U vremenu od 1991. do 2012. godine Hrvatska je potencijalno mogla (jer su joj bili otvoreni financijski izvori) iz pomoći i fondova Unije ukupno koristiti oko milijardu i 800 milijuna eura (za korištenje su morali postojati konkretni, ali i kvalitetni projekti). Taj maksimalni iznos nije u cijelosti iskorišten (međutim, takvo što ni jednoj zemlji nije uspjelo).²¹

3.3. Financiranje Hrvatske nakon pristupanja Europskoj uniji i Europa 2020.

Mogućnosti financiranja hrvatskih subjekata nakon njezina pristupanja EU otvaraju posve nove šanse i perspektive za pozicioniranje i svekoliki razvitak Hrvatske. Te su šanse neusporedivo veće nego u pretpristupnom razdoblju i što se tiče količine raspoloživog novca, i što se tiče opsega i strukture aktivnosti koje se tim novcem mogu financirati. Treba, međutim, znati da proces financiranja u Hrvatskoj mora biti usklađen s politikama i mehanizmima ostvarivanja širih ciljeva EU-a.²²

Pri razmatranju bitnih pitanja razvoja i njegova financiranja u okvirima EU-a treba znati činjenicu da EU izrađuje desetogodišnje strategije razvoja (koje se bave sadržajem društveno-ekonomskog usmjerenja i definiraju za što će novca biti), te, u pravilu, sedmogodišnje financijske okvire (proračune), koji definiraju koliko, kada i gdje će novca biti. Tako je sada na sceni desetogodišnja strategija razvoja "Europa 2020." za razdoblje od 2011. do 2020. godine i sedmogodišnji financijski okvir koji "pokriva" razdoblje od 2014. do 2020. godine (glavnina financijskog planiranja u EU odvija se, dakle, u sedmogodišnjim ciklusima).

Ranija (Lisabonska) strategija, za razdoblje od 2001. do 2010. godine, bila je strategija izrazitog optimizma. Ona je sadržavala posve novu strategiju modernizacije Europe. Bila je puna demokracije, ljudskih prava, a posebice je bila usredotočena na rast i radna mjesta. Naglašavala je dva temeljna cilja: (i) da ukupna (državna i privatna) ulaganja u istraživanja i razvoj iznose 3% europskog BDP-a, te da se (ii) u istom roku ostvari zaposlenost od 70% (od ukupnog europskog radno sposobnog stanovništva).

Nova pak strategija, "Europa 2020." (za razdoblje 2011. - 2020., pod sloganom: "Pametna, održiva i uključiva rast"), nosi mnoga obilježja i rezonancije recesije gotovo cjelokupnoga svjetskog te posebno europskog gospodarstva. Ta je strategija donesena u uvjetima duboke svjetske, a pogotovo europske, financijske i ekonomske krize. U njoj se znatno manje nego ranije poantira demokracija, građanstvo i osnovne vrijednosti, a mnogo više problemi "prizemne" ekonomije, odnosa ulaganja i koristi, siromaštva, nezaposlenosti i nužnost učinkovitijih financijskih kontrola. Po ovoj aktualnoj strategiji EU će do 2020. godine većinu svojih sredstava ulagati: (i) u pametan, (ii) održiv i (iii) uključiv rast, uz strogi financijski nadzor utrošenih sredstava. Inzistirat će se na fiskalnoj odgovornosti pojedinih država članica. Smatra se da je čitava strategija organizirana oko tri prioriteta koji dosta precizno izražavaju glavne izazove s kojima je EU suočena. To su:

- zaostajanje EU-a u gospodarskom razvoju, kako probleme premostiti i loše trendove slomiti;
- energetska ovisnost o područjima izvan Unije;

²⁰ Apсорpcijska sposobnost je sposobnost neke zemlje ili organizacije da primi pomoć i upotrijebi je djelotvorno i na odgovarajući način. Kapacitet apsorpcije predstavlja stupanj u kom je zemlja sposobna učinkovito potrošiti financijska sredstva od Unije (drugim riječima, kapacitet korisnika diljem zemlje da pripreme kvalitetne projekte)

²¹ SREDIŠNJI DRŽAVNI URED ZA RAZVOJNU STRATEGIJU I KOORDINACIJU FONDOVA EUROPSKE UNIJE, op. cit. (bilj. 16), str. 73.

²² Ibid., str. 112.

- neadekvatno obrazovanje, velika nezaposlenost (posebice mladih), pad u siromaštvo većeg dijela stanovništva, golema nelegalna imigracija itd.

Tome treba pridodati i složene probleme klimatskih promjena na koje se odgovori, za sada, teško daju.

Da bi se ostvarili utvrđeni prioriteti, EU je svaki pojedini prioritet dalje analitički razradila, pa tako imamo:

<u>Pametni rast</u>	<u>Održiv rast</u>	<u>Uključiv rast</u>
- obrazovanje	- ekonomija s niskom	- stvaranje radnih mjesta
- istraživanje	emisijom ugljičnog	- smanjenje siromaštva
- inovacije	dioksida	

Svaka aktivnost (projekt) koja za posljedicu ima ostvarenje istaknutih ciljeva potencijalno se može sufinancirati iz fondova i programa EU-a. Tako se može zaključiti da sve ono što potiče zapošljavanje, stvara nova radna mjesta, sve što doprinosi energetskej efikasnosti ili boljem obrazovanju, može biti sufinancirano novcem EU-a.²³

U aktualnoj strategiji "Europa 2020." može se uočiti ozbiljna promjena filozofije financiranja, tako da se umjesto ranijeg gotovo isključivog financiranja javnih institucija postupno prelazi na financiranje privatnog sektora putem predvodničkih inicijativa (eng. *flagship initiatives*). Tako privatni sektor ne mora više sklapati javno-privatna partnerstva. Sada se, posve jasno daje potpora malim i srednjim poduzećima (MSP). Ovaj je, svakako poželjan proces, povezan s više nego jasnim načelom da financiranje iz izvora EU-a nije namijenjeno spašavanju ("gašenju požara", izvlačenju iz kriznih situacija, krpanju "rupa" zbog dugova itd.), već razvoju stabilnih tvrtki koje su dokazale svoj razvojni potencijal. Dodatni važan kriterij je taj da se financiraju projekti koji pridonose razvoju cijele zajednice, a ne samo pojedincu.

Javne politike EU-a razrađuju ciljeve (strateške ideje) iz strategije "Europa 2020." po sektorima, time da izlažu opipljive, konkretne ciljeve. Javne politike često ukazuju i na programe iz kojih se projekti financiraju. Javne politike donosi Europski parlament i Vijeće ministara, kažu poznavatelji prakse i procedure, u kompliciranom odnosu snaga. Instrumenti provođenja javnih politika jesu uredbe, smjernice i preporuke, ali i financijska sredstva namijenjena provedbi politika. Iz određenih financijskih sredstava nastaju, odnosno formiraju se programi i fondovi EU-a. Također, jednako su važne, kao i javne politike EU-a, hrvatske nacionalne strategije i domaće javne politike (poljoprivreda, IT, konkurentnost, zapošljavanje itd.). Važne su, konačno i županijske, odnosno gradske razvojne strategije i razvojni planovi.²⁴

Što se tiče Hrvatske, Europska komisija je 2014. analizirala gospodarsko stanje i pruženi su politički savjeti koje mjere bi Hrvatska trebala prihvatiti u sljedećih 18 mjeseci. Hrvatska je također i 2013. dobrovoljno sudjelovala u prošlom Europskom semestru, međutim, tada joj nije izdana preporuka. Detaljnim pregledom od 5. ožujka 2014. utvrđeno je da Hrvatska prolazi razdoblje dugotrajne recesije uz niz vanjskih i unutarnjih makroekonomskih neravnoteža. Neravnoteže uključuju nekonkurentan izvoz, prezaduženost javnog sektora te korporativnu prezaduženost uz strukturne nedostatke koji spriječavaju uspostavu ravnoteže (loše stanje tržišta rada, narušeno poslovno okruženje, dominantna uloga državnih poduzeća u nekim sektorima). Europska komisija je izdala 8 preporuka po područjima: javne financije i oporezivanje, održivost mirovina i zdravstveni sektor, tržište rada, socijalna uključenost, učinkovitost javne uprave, poduzeća u državnom vlasništvu, stečajni okvir i pravosudni sustav, financijski sektor. Preporučeno je da se prekomjerni proračunski deficit smanji do 2016. godine na razinu od 3% BDP-a. Reforme i mjere su usmjerene prema za-

²³ M. BELIĆ, J. ŠALINOVIĆ, EU fondovi i programi za turizam, Zagreb, 2013., str 15 - 16.

²⁴ Ibid., str 17 - 20.

vršetku recesije, uspostavi održivog razvoja koji potiče zapošljavanje, fleksibilnijem tržištu rada uz racionalizaciju sustava naknada, poboljšanju poslovnog okruženja te unaprijeđenju učinkovitosti javne uprave (uz poreznu upravu).

Svaka država članica opće strateške ciljeve EU-a utvrđene u strategiji "Europa 2020." pretvara u vlastite pomoću dokumenta nazvanog nacionalni program reformi. U njemu država članica, uz svoje programe stabilnosti i konvergencije, utvrđuje proračunske planove za sljedeće 3 ili 4 godine. Vlada Republike Hrvatske je 24. travnja 2014. prihvatila Nacionalni program reformi Republike Hrvatske kao prvi nacionalni program reformi u okviru Europskog semestra.^{25 26}

3.3.1. Fondovi i tematski prioriteti Zajedničkoga strateškoga okvira

Zajednički strateško-financijski okvir sačinjava pet fondova koji se planiraju zajedno. To su sljedeći fondovi:

- 1.) Kohezijski fond;
- 2.) Europski fond za regionalni razvoj;
- 3.) Europski socijalni fond;
- 4.) Europski poljoprivredni fond za ruralni razvoj;
- 5.) Europski fond za ribarstvo.

Shema 2: Europski strukturni i investicijski fondovi

Svih pet fondova namijenjeno je isključivo državama članicama EU-a i svima se upravlja iz država članica. To znači da utrošak sredstava planiraju pojedine države članice i da se utrošcima upravlja iz država članica (a ne iz EU-a). Drugim riječima, način na koji će

²⁵ Europa - Web stranica Europske Unije, Europa 2020 u Hrvatskoj, http://ec.europa.eu/europe2020/europe-2020-in-your-country/hrvatska/country-specific-recommendations/index_en.htm, (5.2.2015.)

²⁶ Europski semestar u Republici Hrvatskoj, <http://www.mrrfeu.hr/default.aspx?id=7486>, (5.2.2015.)

se trošiti sredstva iz fondova planira svaka država članica za sebe u skladu sa strateškim ciljevima EU-a. Planiranje se odvija prije početka sedmogodišnjeg ciklusa, a odnosi se na čitavo razdoblje do 2020. godine. Taj proces se naziva programiranje a koordinira ga Ministarstvo regionalnog razvoja i fondova Europske unije uz suradnju ostalih ministarstava i županija. Sredstva koja se iz ovih fondova daju projektima bespovratna su (eng. *grant*) i ne nose nikakve dodatne troškove.^{27 28 29 30}

3.3.2. Strategijski pristup ulaganjima iz strukturnih instrumenata u Hrvatskoj

Europska komisija priprema, a Europsko vijeće, zajedno s Europskim parlamentom donosi temeljne strateške smjernice Unije o koheziji i financijskim instrumentima. Neki od najvažnijih ciljeva "Europa 2020.", te "Hrvatska 2020." jesu:

- zaposleno 75% osoba između 20 i 64 godine starosti; U Hrvatskoj tu zaposlenost podići sa 55,4% iz 2013. na 62,9% u 2020. godini, uz posebnu potporu zapošljavanju mladih;
- ulaganje 3% BDP-a cijele Europske unije u istraživanje i razvoj; u Hrvatskoj taj postotak podići s 0,75% iz 2012. na 1,4% BDP-a u 2020. godini;
- smanjenje emisije stakleničkih plinova za 20% (ili čak i 30%) u odnosu na 1990. godinu;
- proizvodnja 20% energije iz obnovljivih izvora (sunce, vjetar, more); u Hrvatskoj taj postotak dići sa 15,7% iz 2012. na 20% u 2020. godini;
- povećanje energetske učinkovitosti za 20%;
- smanjenje ranog napuštanja školovanja ispod 10%;
- kod barem 40% osoba u dobi od 30 do 34 godine završetak visokoškolskog (tercijarnog) obrazovanja; u Hrvatskoj taj postotak podići sa 25,9% (2013.) na 35% u 2020. godini;
- barem 20 milijuna ljudi manje u EU koji žive u siromaštvu ili u opasnosti od siromaštva i socijalne isključenosti; u Hrvatskoj, broj osoba u riziku od siromaštva smanjiti s 1.370.000 (2012.) na 1.220.000 u 2020. godini (smanjenje za 150,000).³¹

Taj strategijski dokument Unije (s istaknutim ciljevima), kao strategija za pametan, održiv i uključiv rast služi kao osnova i orijentir za izradu nacionalnog temeljnog dokumenta na razini svake države članice. Nacionalna strategija Hrvatske treba odgovoriti na pitanja kako će Hrvatska pristupiti ispunjenju zajedničkih ciljeva iz strategije Unije (uz pomoć novca iz proračuna EU-a) i kako će ispunjavati svoje prioritetne ciljeve (u skladu s nacionalnim programom reformi i posebnim preporukama Vijeća EU-a, direktivama i pravilima tematske koncentracije fondova).

Pred Hrvatskom je šest glavnih izazova:

- konkurentnost gospodarstva;
- zaštita okoliša i resursna učinkovitost;
- razvoj održive i moderne prometne infrastrukture;
- sudjelovanje na tržištu rada i kvaliteta obrazovanja;

²⁷ SREDIŠNJI DRŽAVNI URED ZA RAZVOJNU STRATEGIJU I KOORDINACIJU FONDOVA EUROPSKE UNIJE, op. cit. (bilj. 16), str. 112.

²⁸ BELIĆ, ŠALINOVIĆ, op. cit. (bilj. 23), str. 24 - 27.

²⁹ Europa - Web stranica Europske Unije, EU fondovi, http://europa.eu/about-eu/funding-grants/index_hr.htm, (15.1.2015.)

³⁰ Strukturni i investicijski fondovi, EU fondovi, <http://www.strukturnifondovi.hr/eu-fondovi>, (15.1.2015.)

³¹ EU projekti, Sažetak sporazuma o partnersvu za Hrvatsku za razdoblje 2014. - 2020., http://www.europski-fondovi.eu/sites/default/files/dokumenti/partnership-agreement-croatia-summary_hr.pdf, (10.2.2015)

- siromaštvo, nejednakost i diskriminacija;
- učinkovitost javne uprave.

Za Hrvatsku, odgovore daje upravo zaključeni (hrvatska ga je Vlada usvojila koncem listopada 2014. godine) "Sporazum o partnerstvu između Republike Hrvatske i Europske komisije". Tekst Sporazuma, koji je i po formi i po suštini i nacionalna strategija hrvatskih strukturnih reformi i ulaganja novca iz strukturnih i investicijskih fondova, pripremala je hrvatska Vlada u stalnoj suradnji s Europskom komisijom i konačno ga je podnijela Europskoj komisiji na suglasnost, u duhu načela partnerskih odnosa.

Sljedeća faza je izrada Operativnih programa za određene sektore ili za svaki pojedini strukturni fond. Operativni program je plansko-programski dokument koji predstavlja konzistentan niz projekata, a isti čine višegodišnje mjere, koje se mogu provoditi korištenjem jednog ili više fondova te jednog ili više financijskih instrumenata. Koliko se za sada zna, hrvatska Vlada priprema četiri sektorska operativna programa. U njima će biti opisani prioriteta, zatim mjere, pa procedure upravljanja i provedbe i sl. Predviđeni su sljedeći operativni programi:

- 1) Operativni program "Konkurentnost i kohezija";
- 2) Operativni program "Učinkoviti ljudski resursi";
- 3) Operativni program ruralnog razvoja;
- 4) Operativni program za pomorstvo i ribarstvo.

Operativni program "Konkurentnost i kohezija" te program "Učinkoviti ljudski resursi" su doneseni koncem 2014. godine, a ostala dva su u fazi usvajanja. Upravo je 13. prosinca 2014. Europska komisija prihvatila Operativni program "Konkurentnost i kohezija", s ovim osnovnim odrednicama:

- program se odnosi na korištenje Europskog fonda za regionalni razvoj i Kohezijskog fonda;
- ukupna indikativna alokacija iznosi maksimalno 6,881 milijardi eura;
- više od 2,7 milijardi eura dodijeljeno je za 5 prioriteta vezanih uz konkurentnost: istraživanje i inovacije; informatičke i telekomunikacijske tehnologije; razvoj malih i srednjih poduzeća (MSP); niskouglično gospodarstvo, te obrazovanje;
- preko 45% (više od 1,94 milijarde eura) ukupne alokacije Europskog fonda za regionalni razvoj bit će iskorišteno za potporu MSP-ima, te za istraživanje i razvoj;
- visoki dio ulaganja, više od 3,5 milijardi eura Hrvatska može uložiti u zaštitu okoliša, prilagodbu klimatskim promjenama i mrežnu infrastrukturu (promet).³²

Također, 18. prosinca 2014. je usvojen i Operativni program "Učinkoviti ljudski resursi" u iznosu od 1,58 milijardi eura (od kojih 66 milijuna eura za zapošljavanje mladih) koji se financira iz Europskog socijalnog fonda. Osnovni ciljevi programa su rast zapošljavanja i osnaženje socijalne kohezije.³³

Nužnost djelotvornog upravljanja operativnim programima jasna je sama po sebi. Upravljanje mora biti vrhunski organizirano i izrazito odgovorno. Načine i subjekte upravljanja priprema svaka pojedina država članica, pa tako i Hrvatska u skladu s načelom zajedničkog upravljanja s Europskom unijom. Organi upravljanja su gotovo u pravilu i organi nadzora, a to su Ministarstvo regionalnog razvoja i fondova EU-a (za Kohezijski fond), te pojedina ministarstva ili specijalizirane agencije.

Završna faza procesa je raspisivanje poziva za apliciranje (tzv. prijave na natječaje), odnosno za podnošenje prijedloga projekata, prijem prijava kod nadležnog tijela upravlja-

³² EU projekti, <http://www.eu-projekti.info/hrvatskoj-urucen-sporazum-o-partnerstvu-između-rh-i-europske-komisije-i-op-konkurentnost-i-kohezija-2014-2020>, (10.2.2015)

³³ Ibid.

nja, selekcioniranje i ugovaranje. Ove poslove obavlja upravljačko ili posredničko tijelo na temelju tržišnih pravila i procedura javne nabave.³⁴

3.3.3. Sažeti osvrt na Sporazum o partnerstvu između Republike Hrvatske i Europske komisije za korištenje EU strukturnih i investicijskih fondova za rast i radna mjesta u razdoblju 2014. - 2020.

Ovaj osvrt može biti jedino sažet i parcijalan, jer će dotaknuti tek mali broj pitanja iz spomenutog Sporazuma, koji, po mojoj prosudbi, daje opsežnu i dobru socio-ekonomsku anatomiju hrvatskoga društva. Sporazum naglašava nužnost fiskalne konsolidacije i navodi preporuku Europske komisije da Hrvatska što brže riješi prekomjerni proračunski manjak na način da ga do 2016. godine svede na razinu ispod 3% BDP-a, te da dug opće države (javni dug) smanji ispod 60% BDP-a do 2018. godine. Smatra se, naime, da održive javne financije bilo koje države podrazumijevaju potpuno i trajno poštivanje oba spomenuta parametra.

Sporazum je Europska komisija potvrdila 30. listopada 2014. godine i od toga dana počinje njegova puna primjena.

Sporazum nabroja i koje sve strukturne reforme treba provesti i navodi nužnost ostvarenja oslobađanja potencijala tržišta rada, zatim poboljšanje učinkovitosti i kvalitete obrazovanja kako bi se bolje odgovorilo na potrebe tržišta rada. Nužno će biti popraviti nepovoljno poslovno okruženje, te poboljšati upravljanje tvrtkama u državnom vlasništvu. Nije zaboravljena ni potreba poboljšanja sustava predstečajnih nagodbi, kao ni poboljšanje učinkovitosti pravosudnog sustava, te javne uprave. Iako su u okviru mirovinskog sustava poduzete određene mjere za poboljšanje održivosti ovoga sustava, efekti se mogu očekivati tek na dugi rok. Ono što je nužno jest povećati troškovnu učinkovitost zdravstvenog sektora.

Problem je i u vrlo niskim izdacima za istraživanje i razvoj koji su najniži u EU (svega 0,75% BDP). Privatni je sektor tehnološki slab, ponajviše zbog malog opsega i niske razine ulaganja privatnih poduzeća u istraživanje i razvoj. Suradnja između aktera inovacija iz privatnog i javnog sektora je rijetka i nedostatna. U gospodarstvu prevladavaju sektori proizvodnje s niskom i srednje niskom tehnologijom. Mali je dio radne snage posvećen inovacijama i razvoju što je ključno za poboljšanje produktivnosti. Nizak je udio studenata i maturanata u područjima znanosti, tehnologije, inženjerstva i matematike. Odnos između znanstvenog, tehnološkog i obrazovnog sustava nije dovoljno usklađen.

Mala i srednja poduzeća (MSP) su suočena s nizom problema, od nepovoljnog poslovnog okruženja, manjka prikladnih financijskih sredstava tokom cijelog ciklusa rasta, do neadekvatnih usluga poslovne potpore s malom dodanom vrijednošću. Postoji i nerazmjer i manjak vještina na tržištu rada, osobito visokih i specijaliziranih vještina. Sve to umanjuje sposobnost razvoja i vođenja konkurentnih poduzeća. Pristup svim oblicima izvora financijskih sredstava za MSP-ove je ograničen, posebno pristup tržištu kapitala za novostvoreno visokotehnološko poduzeće. Hrvatska poduzeća moraju povećati konkurentnost i nuditi i prodavati proizvode na međunarodnim tržištima. Izvozna konkurentnost Hrvatske usko je povezana s obnovom njezine proizvodne i tehnološke strukture. Trenutačnu razinu provedbe i korištenja suvremenih telekomunikacijskih mreža treba povećati kao preduvjet razvoja informacijsko-komunikacijske tehnologije (IKT). Međutim, IKT pismenost hrvatskih građana je niska.

³⁴ Sporazum o partnerstvu između RH i EU za korištenje strukturnih i investicijskih fondova za rast i radna mjesta u razdoblju 2014. – 2020., http://www.mrrfe.hr/UserDocsImages/EU%20fondovi/Programi%20prekogranica%202014-2020/GLAVNI%20DOKUMENT_Sporazum_o_partnerstvu_HR.pdf, (22.1.2015.)

Za obnovljive izvore energije se navodi da je Hrvatska u tom pogledu iznad prosjeka EU-a! Hrvatska ima i izuzetno vrijedan "prirodni kapital" (kapital očuvanog okoliša), što ima ogromnu važnost, današnju i buduću, pa ne smije biti izgubljen, bitno devastiran, ili pak nepovratno izgubljen.

Hrvatska se smatra visokoosjetljivom u smislu učinaka klimatskih promjena. Najozbiljnije štete vežu se uz poplave, suše i požare, a oko 70% oštećenih područja su poljoprivredna zemljišta. Nadalje, Hrvatska nema uspostavljen funkcionalan sustav gospodarenja opasnim otpadom. Dostupnost javne infrastrukture u sektoru vodoprivrede u Hrvatskoj niža je nego u EU. Javni vodovodni sustav u Hrvatskoj trpi vrlo velike gubitke (oko 45%).

Hrvatska ima zaista veliko i vrijedno kulturno bogatstvo; o tome svjedoči podatak da ima preko 8.000 dobara na popisu zaštićene kulturne baštine. Hrvatska željeznica predstavlja nerazvijenu vrstu prijevoza, pa u skladu s time ima i mali udio ekološki prihvatljivog prijevoza. Nedovoljna je dostupnost i loša povezanost otoka. Republika Hrvatska je među članicama EU-a s najvišim rizikom od siromaštva i socijalne isključenosti. Javna uprava i pravosuđe zaostaju u smislu učinkovitosti, djelotvornosti, transparentnosti i odgovornosti u pružanju javnih usluga.

Najsažetije, glavni izazovi u Hrvatskoj, zabilježeni u Sporazumu o partnerstvu i vezani za strategiju "Europa 2020." za pametan, održiv i uključiv rast jesu, uz financijsku alokaciju:

- gospodarska konkurentnost - 2,906 milijarde eura;
- zaštita okoliša (na načelu "Zagađivač plaća") te učinkovitost resursa - 3,566 milijarde eura;
- razvoj održive i suvremene prometne i mrežne infrastrukture - 1,31 milijarde eura;
- sudjelovanje na tržištu rada te kvaliteta obrazovanja - 1,344 milijarde eura;
- siromaštvo, nejednakost i diskriminacija - 971 milijun eura;
- učinkovitost javne uprave - 191 milijun eura.

Sredstva iz partnerskog sporazuma 2014. - 2020. se mogu koristiti dodatne tri godine nakon što je projekt odobren (pravilo N+3) što bi značilo da Hrvatska ima mogućnost iskorištavanja sredstava sve do 2023. godine.³⁵

Dijagnoza stanja ekonomije te socijalnih i društvenih struktura precizno je izražena. I preporuke kako ih rješavati su također. Sporazum sadrži analizu neravnoteža, razvojnih potreba i potencijala za rast po sektorskim ciljevima (njih 11). Isto tako, sadrži i preporuke upućene Hrvatskoj od strane Vijeća EU-a u sklopu Europskog semestra. Saznanje gdje se hrvatsko društvo nalazi i preporuke kako problemima pristupati po sebi su krupan i vrijedan spoznajni kapital. Uz to, Sporazum o partnerstvu sadrži i financijski paket koji će dati bitnu materijalno-financijsku potporu postupnom restrukturiranju i potentnijem tempu razvoja svih dimenzija hrvatskoga društva.³⁶

3.3.4. Hrvatska u višegodišnjem financijskom okviru (2014. - 2020.)

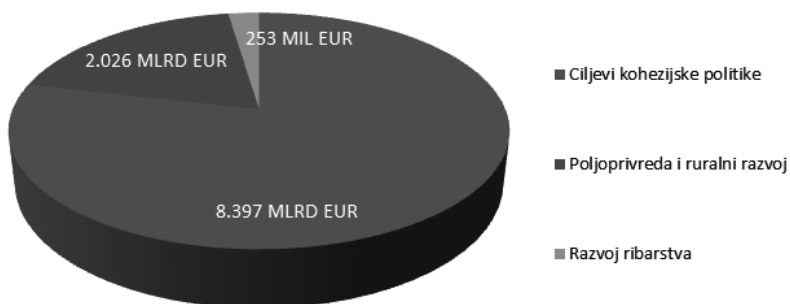
Partnerski sporazum precizno definira koliko novca, iz kojih izvora i za koje namjene Hrvatska može koristiti u aktualnom financijskom okviru iz strukturnih i investicijskih fondova EU-a. Hrvatskoj su otvorene mogućnosti korištenja do ukupno 10,7 milijardi eura i to iz svih pet fondova. Najizdašnija mogućnost otvorena je u Europskom fondu za regionalni razvoj (cca 4,3 milijarde), zatim Kohezijskom fondu (cca 2,6 milijardi) i Europskom poljopriv-

³⁵ Vlada RH, Hrvatskoj na raspolaganju 10,7 milijardi eura iz EU fondova, <https://vlada.gov.hr/print.aspx?id=15179&url=print>, (10.2.2015.)

³⁶ Sporazum o partnerstvu između RH i EU za korištenje strukturnih i investicijskih fondova za rast i radna mjesta u razdoblju 2014. – 2020., http://www.mrrfeu.hr/UserDocImages/EU%20fondovi/Programi%20prekogranicna%202014-2020/GLAVNI%20DOKUMENT_Sporazum_o_partnerstvu_HR.pdf, (22.1.2015.)

vrednom fondu za ruralni razvoj (cca 2 milijarde eura). Po godinama, mogućnosti korištenja se kreću od skoro 1,4 do približno 1,7 milijardi eura.

Shema 3: Hrvatska u višegodišnjem financijskom okviru (2014.-2020.)

Što se tematskih ciljeva tiče, najveće mogućnosti korištenja predviđene su za očuvanje i zaštitu okoliša i promicanje učinkovitosti resursa (cca 2,3 milijarde), a zatim za jačanje konkurentnosti malih i srednjih poduzeća, poljoprivrednog sektora, te sektora ribarstva i akvakulture (oko 1,9 milijardi eura). Zanimljiva je činjenica da postoji stavka posebno odobrenih sredstava za zapošljavanje mladih (66,2 milijuna eura) i dodatno financiranje iz ESF-a i istom iznosu. To znači da su ukupna sredstva inicijative za zapošljavanje mladih predviđena u vrijednosti od 132,3 milijuna eura. Kako se nacionalna razvojna strategija osloncem na sredstva fondova EU-a praktično odvija kroz operativne programe (a operativni programi se provode nizom konkretnih, pojedinačnih projekata), zanimljivo je da dominantnu poziciju zauzima Operativni program “Konkurentnost i kohezija” (gotovo 6,9 milijardi eura) i apsorbira ukupna predviđena sredstva Kohezijskog i oko 90% sredstava Europskog fonda za regionalni razvoj. Program ruralnog razvoja u cjelini se oslanja na sredstva Europskog poljoprivrednog fonda za ruralni razvoj (nešto više od 2 milijarde eura). Operativni program “Učinkovitost i ljudski resursi” oslanja se na izvore iz Europskog socijalnog fonda (nešto iznad 1,5 milijardi eura).^{37 38}

Jedno od ključnih pitanja na koja smo se fokusirali u ovome istraživanju bilo je: koliki je financijski doprinos Hrvatske zajedničkoj “blagajni” EU-a, a koliko novca iz te “blagajne” može koristiti za programe i projekte svoga razvitka. Obzirom na stupanj razvijenosti i veličinu svoga BDP-a (a to je osnova za obračun doprinosa zajedničkom proračunu), Republika Hrvatska će, u tekućem proračunskom razdoblju pridonijeti zajedničkoj “blagajni” između 3,5 do 4 milijarde eura. S druge strane, Hrvatskoj je otvorena (i fiksirana) mogućnost povlačenja 10,7 milijardi eura iz te zajedničke “blagajne” za razvoj (u raznim aspektima: gospodarskim, infrastrukturnim, obrazovnim, inovacijskim, socijalnim itd.) i opći društveni napredak. Ovo je vrlo važna činjenica jer se radi o bespovratnom novcu (praktično donaciji, daru); novac se daje isključivo za razvojne, kvalitetne, održive, ekološki prihvatljive projekte koji doprinose ciljevima iz europskih i širih domaćih prioriteta. Druga je važna činjenica što će najpovoljnije uvjete korištenja novca moći uživati obje hrvatske statističke regije. Treća je bitna činjenica, strateške razine (i dugih rokova, preko aktualne financijske

³⁷ Ibid.

³⁸ Strukturni i investicijski fondovi, ESF fondovi, 2014 - 2020., <http://www.strukturnifondovi.hr/eu-fondovi>, (15.1.2015.)

perspektive) je ta da će Hrvatska, sadašnju poziciju neto primatelja europskog novca moći koristiti kroz još nekoliko budućih financijskih perspektiva.

Zaključak

Uspješni primjeri malih i nekad relativno siromašnih i nerazvijenih zemalja koje su često bile u političkoj i gospodarskoj sjeni i ovisnosti o svojim gospodarski i vojno jačim susjedima, odnosno kolonijalnim gospodarima, ukazuju da je i takvima moguće ostvariti visoke stope gospodarskog rasta i općedruštenog razvoja, uz inteligentnu ulogu države koja svojom aktivnom politikom oblikuje, usmjerava i u kontinuitetu provodi odgovarajuću razvojnu strategiju, ne prepuštajući nacionalno gospodarstvo, posebice ono «mlado», odnosno nedovoljno snažno i definirano, slijepom djelovanju «nevidljive ruke» tzv. slobodnog tržišta, bez obzira na preporuke domaćih i inozemnih savjetnika. Veličina, kako nacionalnog teritorija tako i populacije, nije presudan kriterij prilikom procjene sposobnosti pojedine zemlje za ostvarivanje gospodarskog rasta. međutim, kategorija veličine suočava svaku zemlju sa specifičnim skupom izazova na koje je potrebno adekvatno odgovoriti kao bi se potaknuo gospodarski rast. Male zemlje mogu faktor veličine učiniti čak i svojom prednošću, osobito u svjetlu procesa globalizacije, ukoliko pronađu odgovarajući razvojni *modus vivendi* u uvjetima znatnih fluktuacija stranog kapitala i relativno velike ovisnosti o vanjskoj trgovini, osobito kroz članstvo u regionalnim ekonomskim intergacijama poput Europske Unije, što je učinila i Hrvatska. Također, već postojeća institucionalna infrastruktura EU ostavlja dovoljno prostora Hrvatskoj za ostvarivanje tog razvojnog cilja. O nama samima ovisi za što ćemo se u tome zadanom okviru uspjeti izboriti, ali nitko drugi umjesto nas samih neće besplatno rješavati naše probleme, restrukturirati nas niti razvijati u našem najboljem interesu, već eventualno u skladu sa svojim vlastitim razvojnim strategijama i prioritetima.

Republika Hrvatska je od 1. srpnja 2013. godine punopravna članica EU-a. Međutim, u tu zajednicu ušla je kao jedna od ispodprosječno razvijenih zemalja, čiji BDP *per capita* prelazi jedva 60% prosjeka Unije. U odnosu na najrazvijeniju članicu (Luksemburg) ekonomski je (DBP *per capita*) «siromašnija» za oko 4 puta. Premda ova tvrda činjenica ne zvuči laskavo, u realnom svijetu Europske unije, u kojoj je naglašeno načelo solidarnosti, ona ipak ima i određene pozitivne implikacije, budući da EU snažno teži ka postupnom uravnoteženju razine razvijenosti pojedinih regija, a time (posredno) i uravnoteženju razvijenosti država članica. Za takve krupne ciljeve, kao i za ciljeve opće društvene i ekonomske kompetentnosti i konkurentnosti u svijetu EU formira desetogodišnje razvojne strategije (aktualna ima naziv «Europa 2020.») i skupinu snažnih politika (s vizijom odgovora na pitanje: kakva bi EU trebala biti za 10 godina). Pri tome se inzistira na posve logičnoj postavci da se gospodarski razvoj ne može odvijati stihijski, već jedino u skladu s pomno odabranom strategijom. Strategija mora voditi računa o ravnoteži namjena koje nose troškove, u odnosu prema djelatnostima koje proizvode vrijednosti. EU je te namjene izrazila kroz strategiju «Europa 2020.». U tim dokumentima jasno je izražen stav: EU novac kao novac europskih poreznih obveznika nije namijenjen spašavanju, niti ulaganju u projekte koji će nositi dodatne troškove, nego razvoju stabilnih projekata i tvrtki koje su dokazale svoj razvojni potencijal, dakle onima koji stvaraju a ne onima koji uništavaju vrijednost. Naime, novac EU-a uložen bez smislene razvojne strategije postaje teret, a ne generator daljnjeg razvoja. Korištenje «europskog» novca ima vrlo razrađene i prilično stroge kriterije. Premda se Hrvatska i njezine institucije susreću s korištenjem europskog novca već više od 10 godina, u javnosti vlada mišljenje da ni hrvatska država, ni hrvatske institucije ni tvrtke nisu dovoljno pripremljene za recepciju toga novca. U pitanju je problem apsorpcijske sposobnosti i kapaciteta, koji se, u osnovi svode na sposobnost države, ali i drugih aktera, za korištenje novca i drugih šansi koje se pojavljuju. Tome ima i objektivnih razloga

(nesređenost zemljišnih knjiga, npr.), ali još više, onih, subjektivnih razloga (nedovoljna educiranost, glomaznost aparata državne, regionalne i lokalne samouprave i njihova slaba koordiniranost itd.). Ni poslovni sektor nije dovoljno ni organizacijski, ni intelektualno pripremljen. Bespovratni novac iz EU fondova vjerojatno ne može radikalno riješiti razvojne probleme Hrvatske, ali rješenjima tih problema može potpomoći, kako u infrastrukturi (prometni koridori itd.) tako i u poticanju poduzetništva, posebice u okviru malih i srednjih poduzeća (sada opterećenih potkapitaliziranošću, otežanim pristupom financijskim izvorima, neadekvatno organiziranim itd.). Kad se ovaj sektor poslovno i financijski konsolidira (i uz pomoć europskog novca) bit će mu neusporedivo lakše u funkcioniranju i razvoju u konkurentnijem okruženju. Narasti će njegova poduzetnička moć i otvoriti će vrlo izdašan prostor novom zapošljavanju.

Također, EU, kao ni odnose unutar nje ne treba idealizirati. Ipak, njene osnovne civilizacijske vrijednosti, kada se "očiste" od elemenata (povremene) dominacije i paternalizma velikih nacija te birokratskih struktura same Unije, pridonose progresu. Ne može se zanijekati dobrobit slobodnog demokratskog društva u kojem se uvažavaju drugačiji, manjine, u kojem se potencira suradnja, a uklanjaju protivnosti, naglašava mir i mirno rješavanje sporova, isključuju ratovi, djelatno radi na solidarnosti i nastoji poduprijeti razvoj svih regija te daje konkretan doprinos međunarodnoj suradnji. Utjecaj tih i drugih pozitivnih civilizacijskih stečevina na mentalni sklop hrvatskoga čovjeka (dijelom formiran u drugačijim društveno-ekonomskim okolnostima) biti će, postupan, ali djelotvoran i nadasve koristan.

Financing system of the European Union and its impact on the economic development of Republic of Croatia

After achieving political independence, the Croatian authorities were provided with unique opportunity to realize both, political, and economic interests of the Croatian people. The basic problems of Croatian economy still are: negative growth of GDP, deepened social disparities among the population with an increasing number of poor, increased unemployment, budget and current account deficit as well as large public debt. Further progress is also slowed down by low rate of domestic savings and investment, low share of international trade, insufficient investment in human capital, low levels of competitiveness, corruption as well as absence of the rule of law and creditor protection. However, since 1.7.2013. Republic of Croatia is 28th and the youngest member of the European Union. Therefore, this essay under the title "The system of financing the European Union with special emphasis on the Croatian development" matches the time in which Croatia, as a full member enters the mechanism of giving and receiving funds from the EU, with a special focus on economic development. Those sources are now becoming available, provided that Croatian government leads responsible fiscal policy and has sound management of external debt, together with the finalization of construction of adequate and EU compatible institutional infrastructure.

Key words: european semester, EU cohesion policy, EU economic policy, economic development